

Prof. dr hab. Edward Nęcka
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (emeritus)
Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii w Krakowie

Opinia

dotycząca dorobku naukowego dr Izabeli Lebudy, opracowana w związku z postępowaniem habilitacyjnym prowadzonym przez Radę Dyscyplin Naukowych pedagogika i psychologia Uniwersytetu Wrocławskiego

1. Informacje ogólne

Dr Izabela Lebuda jest zatrudniona w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego od roku 2017, obecnie na stanowisku profesorki uczelni, wcześniej na stanowisku adiunktki. Miejsцем pracy Kandydatki jest Zakład Psychologii Twórczości, kierowany przez prof. Macieja Karwowskiego.

W latach 2004-2017 Kandydatka była zatrudniona w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Heleny Grzegorzewskiej, kolejno na stanowiskach stażystki, asystentki i adiunktki.

Rozwój naukowy dr Lebudy jest związany z akademią Pedagogiki Specjalnej im. Heleny Grzegorzewskiej, na której to uczelni uzyskała tytuł zawodowy magistra pedagogiki (2005) i stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (2012). Niezależnie od tego uzyskała tytuł zawodowy magistra psychologii w Uniwersytecie SWPS (2013).

2. Jakościowa ocena osiągnięcia habilitacyjnego

Istotą osiągnięcia habilitacyjnego jest wykazanie roli osobowości w podejmowaniu przez podmiot aktywności twórczej, a następnie w osiąganiu twórczych celów.

Badanie związków osobowości z twórczością ma długą tradycję, ale można się zastanawiać, czy wyniki tych badań są współmierne do zainwestowanego czasu i wysiłku. Systematycznie pojawiają się doniesienia o pozytywnym skorelowaniu kreatywności z otwartością na doświadczenie. Wcześniej, gdy bardziej popularny był model superczynników H. J. Eysencka, stwierdzano związki kreatywności z psychotycznością, która z pewnej perspektywy może być nazwana anty-ugodowością. Wskazywano też na inne jeszcze korelaty, np. zaufanie do własnych możliwości, samoakceptację, ambicję, niekiedy impulsywność i

wrogi nastawienie do ludzi (psychotyczność?). Jednakże te zależności są zazwyczaj dość słabe i nie zawsze się ujawniają. Taki stan rzeczy był dość frustrujący dla badaczy, przekonanych, że przecież osobowość musi wpływać na twórczość. Niektórzy, jak Csikszentmihalyi, dochodzili do wniosku, że być może osoby twórcze są pod względem osobowości niespójne, wewnętrznie sprzeczne albo „paradoksalne”. Inni dochodzili do przekonania, że nie ma sensu szukać uwarunkowań twórczości w stałych cechach osobowości, bo twórcy są bardzo różni i w różny sposób mogą realizować swój potencjał.

Niewątpliwie potrzebna jest – była? – zmiana paradygmatu badawczego, przede wszystkim podejście do osobowości inne niż oparte na modelach czynnikowych. Osobowość może być widziana jako system cech, ale również jako działanie cech moderowane przez sytuację, a nawet w całkowitym oderwaniu od pojęcia cechy. Nieróżnicowe koncepcje osobowości, nie operujące pojęciem cechy indywidualnej, mogą niekiedy więcej powiedzieć o indywidualności człowieka, niż koncepcje czynnikowe wsparte badaniami kwestionariuszowymi.

Dr Lebuda rozwiązała ten problem w ten sposób, że uwzględniła w swoich badaniach jedno i drugie, dzieląc cechy osobowości na źródłowe i powierzchniowe. Te pierwsze bada w modelu Wielkiej Piątki, te drugie wiąże natomiast z przekonaniem na temat własnej osoby, szczególnie przekonaniem dotyczącym własnych kompetencji twórczych. Stworzyła konstrukt „twórcza koncepcja siebie”, uwarunkowany dwoma bardziej elementarnymi przekonaniem: poczuciem własnej skuteczności w zakresie działań twórczych i przekonaniem, że twórczość jest ważnym składnikiem własnej tożsamości. Tak zdefiniowany powierzchniowy wymiar osobowości okazał się istotnym predyktorem osiągnięć twórczych, ale nie bezpośrednio, a za pośrednictwem aktywności twórczej.

Należy bowiem podkreślić, że Kandydatka w swoich badaniach osobno mierzyła poziom aktywności twórczej, a osobno osiągnięcia w wybranej dziedzinie. Okazało się to bardzo trafną decyzją. Powierzchniowe cechy osobowości, same będąc pod wpływem cech źródłowych, wpływają przede wszystkim na to, czy osoba podejmie aktywności twórczą. Jeśli jej nie podejmie, albo jeśli będzie to aktywność na niskim poziomie, efektów twórczych też nie będzie, mimo dysponowania potencjałem poznawczym i osobowościowym. Może się to wydawać dość oczywiste, bo trudno oczekiwać efektów twórczych od osoby, która nic nie robi, jednakże w badaniach rzadko bierze się ten fakt pod uwagę. Szuka się bezpośrednich

uwarunkowań osiągnięć przez cechy osobnicze (cechy intelektu lub osobowości), nie sprawdzając moderującego wpływu poziomu aktywności twórczej.

Ważne jest również to, że dr Lebuda uwzględnia twórczość dojrzałą w dwóch różnych obszarach – nauce i sztuce – jednocześnie nie zapominając o twórczości codziennej. W wielu badaniach bierze się pod uwagę albo jedno, albo drugie, tymczasem tutaj mamy umiejętne połączenie trzech wymiarów aktywności twórczej: w sztuce, w nauce i w życiu codziennym. Dzięki temu możliwe było wykazanie, że wpływ cech osobowości jest różny w zależności od obszaru. Nie są to wprawdzie zależności zbyt silne, ale w większości istotne.

Na uwagę i docenienie zasługuje też metodologia prowadzonych badań. Autorka posługuje się głównie modelowaniem strukturalnym, co zrozumiałe, bo tylko zmienne latentne są w stanie ujawnić zależności w tak niezwykle złożonym zjawisku, jak osobowościowe uwarunkowania twórczości. Metoda równań strukturalnych jest dzisiaj używana standardowo i z wyboru w psychologii różnic indywidualnych. Jednakże w niektórych publikacjach znajdziemy przykłady świadczące o tym, że Autorka umie posługiwać się bardzo różnorodnymi metodami, na przykład biometrycznymi albo jakościowymi. Trafne i umiejętne nawiązanie do socjologicznej teorii ugruntowanej świadczy o umiejętności interdyscyplinarnego podejścia do badanych zjawisk, co w badaniach nad twórczością szczególnie się przydaje.

Reasumując, ocena osiągnięcia habilitacyjnego dr Izabeli Lebudy wypada znakomicie. Kandydatka przedstawiła dobrze zaprojektowane, przeprowadzone i opisane badania, których wyniki są interesujące, w większości nowe i wartościowe dla dziedziny – a więc twórcze.

3. Ogólna ocena dorobku naukowego z uwzględnieniem wskaźników ilościowych

Na osiągnięcie habilitacyjne składa się 10 publikacji, w tym siedem artykułów i trzy rozdziały w monografiach. Wszystkie publikacje ukazały się w obiegu międzynarodowym, artykuły w prestiżowych czasopismach, a rozdziały w równie prestiżowych oficynach wydawniczych. Sumaryczny IF artykułów w czasopismach wynosi 27,98, czyli średnio prawie cztery na artykuł. Wszystkie trzy rozdziały ukazały się w pracach zbiorowych redagowanych przez autorów o czołowej pozycji w nauce światowej. Ponieważ do takiej publikacji zbiorowej trzeba być zaproszonym, fakt ten świadczy o ugruntowanej pozycji Habilitantki w międzynarodowej społeczności badaczy.

Cały dorobek kandydatki jest oczywiście znacznie większy niż to, co zgłoszono jako osiągnięcie habilitacyjne. Obejmuje ponad 50 artykułów, kilkanaście rozdziałów oraz jedną książkę. Publikacje te uzyskały w sumie ponad 3.000 cytowań wg Google Scholar, a index h Autorki wynosi 29. Ta ostatnia miara informuje, że dr Lebuda jest autorką lub współautorką 29 publikacji, z których każda była cytowana co najmniej 29 razy. Surowsza w ocenie baza Web of Science pokazuje indeks h „tylko” na poziomie 15, a Scopus – 16. Sumaryczny impact factor wszystkich publikacji sięga 140. Są to wskaźniki doskonałe, świadczące o tym, że osiągnięcia naukowe Kandydatki cieszą się szerokim zainteresowaniem i są cenione przez innych autorów – badaczy twórczości.

Zdecydowana większość, o ile nie wszystkie publikacje dr Lebudy powstały we współpracy i współautorstwie. Wśród Jej współautorów należy wymienić przede wszystkim najbliższego współpracownika i mentora – prof. Macieja Karwowskiego. Są na tej liście również inne ważne, niekiedy sławne postaci jak Mihalyi Csikszentmihalyi, James Kaufmann, Matthias Benedek czy Daria Zabelina.

Współpraca międzynarodowa to zresztą jedna z mocniejszych stron Kandydatki, skądinąd naukowo bardzo mocnej. Przez dwa lata pracowała na stanowisku postdoka w jednej z najlepszych na świecie grup badawczych w Uniwersytecie Karla Franzensa w Grazu. Wcześniej spędziła kilka miesięcy w laboratorium Mihalyi Csikszentmihalyi, co zaowocowało publikacjami. Odnoszę wrażenie, że teraz Kandydatka sama powinna móc przyjmować współpracowników jako postdoków i kierować grupą badawczą. Jest do tego świetnie przygotowana.

Na uwagę zasługuje doświadczenie Kandydatki w realizacji projektów badawczych. W przeszłości sama kierowała trzema projektami w ramach programów Luventus Plus, Mobilność Plus i NCN Preludium. Ponadto pracowała w kilku projektach badawczych jako wykonawczynie. Obecnie kieruje dwoma poważnymi projektami. Jeden to Opus NCN, a drugi to projekt unijny w ramach Horyzontu 2020 (Maria Skłodowska-Curie Individual Fellowship).

Dr Lebuda jest członkinią dwóch międzynarodowych towarzystw naukowych, grupujących badaczy zajmujących się twórczością: *International Society for the Study of Creativity and Innovation* oraz oddziału *American Psychological Society* grupującego badaczy kreatywności.

Dr Lebuda pełni ważne funkcje w strukturze organizacji nauki. Jest zastępczynią redaktora (Associate Editor) w trzech czasopismach międzynarodowych: *Thinking Skills and Creativity*, *Possibility Studies and Society* oraz *Creativity: Theories-Research-Applications*. Z własnych

doświadczeń mogę powiedzieć, że jest to tak absorbująca funkcja, że zwykle pełni się ją w jednym tylko czasopiśmie. Co więcej, kandydatka pełni obowiązki członkini rady redakcyjnej czterech innych czasopismach międzynarodowych. Systematycznie recenzuje manuskrypty w systemie *peer-review*, nadsyłane nie tylko do redakcji, w których pełni wymienione wyżej funkcje, ale też do redakcji innych czasopism o ustalonej renomie.

Kandydatka aktywnie uczestniczy w popularyzacji nauki, współpracując m.in. z Centrum Nauki Kopernik i z Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie.

4. Konkluzja

Nie mam najmniejszych wątpliwości, że dr Izabela Lebeda jest badaczką światowego formatu, o bardzo dobrej pozycji naukowej w wybranym obszarze. Jest współautorką świetnych publikacji, które już doczekały się bardzo licznych cytowań, mimo że niektóre ukazały się całkiem niedawno. Ma doskonałe kontakty międzynarodowe. Jest dojrzałą badaczką, ekspertką i autorką. Dlatego bez wahania rekomenduję Radzie Dyscyplin Naukowych pedagogika i psychologia Uniwersytetu Wrocławskiego nadanie Jej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

